

65. møde.

Torsdag den 20. februar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift.

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om statens tjenestemænd og forslag til lov om tjenestemandspension.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme og forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om tilskud til de offentlige veje har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om forhøjelse af stempelafgift.*

Da jeg i forrige folketingssamling i maj måned 1968 fremsatte forslag til lov om stempelafgift, gik regeringen ud fra, at denne reform af stempeloven ville kunne gennemføres i god tid inden 1. april 1969 således, at administrationen kunne være tilrettelagt og lovens regler være de afgiftspligtige bekendt, når loven trådte i kraft den 1. april 1969.

Disse forudsætninger holder imidlertid ikke, idet det har vist sig, at udvalgsbehandlingen af forslaget til en ny stempelov — som blev fremsat på ny ved denne samlings begyndelse — tager længere tid, end man fra regeringens side regnede med.

Det vil efter min opfattelse ikke være

forsvarligt at lade en ny stempelov, som indeholder meget væsentlige ændringer af det gældende afgiftssystem, træde i kraft ganske kort tid efter lovens vedtagelse. Følgen heraf må så blive, at vi må fortsætte med den siden 1. april 1965 gældende forhøjelse (fordobling) af stempelafgifterne i endnu nogle måneder. Ved en afgift af denne art, der som hovedregel bliver betalt af de afgiftspligtige selv uden nogen myndigheds beregning eller opkrævning, kan man ikke ændre satserne i op- og nedadgående retning med få måneders mellemrum, og det ville derfor ikke være forsvarligt at vende tilbage til de før 1965 gældende satser pr. 1. april 1969 for derefter at indføre helt nye afgiftssatser pr. 1. oktober samme år. En sådan fremgangsmåde ville jo i øvrigt også beskære det budgetterede afgiftsprovener for det kommende finansår med et ganske væsentligt beløb på mellem 70 og 80 mill. kr.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til velvillig behandling i det høje ting.

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen (Hastrup): Jeg skal hermed tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om statens tjenestemænd og forslag til lov om tjenestemandspension.*

De foreslåede nye love er i overensstemmelse med de forslag, som er indeholdt i 2 delbetænkninger afgivet af tjenestemandskommissionen af 1965. De udgør en del af den reform, som gerne skulle afløse den hidtidige tjenestemandsløvgivning. Jeg vil senere gøre nogle bemærkninger om den del af reformforslagene, som påregnes forelagt folketinget i løbet af foråret.

Jeg skal først sige lidt om baggrunden for tjenestemandskommissionens nedsættelse og om de forskellige faser i kommissionsarbejdet.

Tjenestemandssystemet har sine rødder i tiden forud for indførelsen af den frie forfatning. Tjenestemandsansættelsen blev anset som en så væsentlig del af samfundsordenen, at der optoges bestemmelser om den i 1849-grundloven. Herfra er de pågældende bestemmelser gået over i de følgende grundlove. I 1953-grundloven drejer det sig om bestemmelserne i § 27 om tjene-

[Ministeren for statens lønning- og pensionsvæsen.] stemænd i almindelighed, herunder kongeligt udnævnte tjenestemænd, samt bestemmelsen i § 64, der specielt omhandler dommere.

Tjenestemandsansættelsen fik sin nærmere udformning i slutningen af forrige århundrede gennem en række styrelseslove. I 1919 blev omkring 70 tjenestemandsløve og styrelseslove samlet i tjenestemandsløven.

Den hidtidige lovgivning har været kendetegnet ved, at der i lovsform er truffet bestemmelser i alle detaljer vedrørende tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår. Dette i forbindelse med de for tjenestemænd særlige beskyttelsesregler betyder, at tjenestemandssystemet er meget lidt fleksibelt. I perioder, hvor samfundsudviklingen er rolig og jævn, har man betragtet dette som et gode, og man har ofte fremhævet tjenestemandsansættelsens stabilitet. I tiden efter krigen og især i den nyeste tid, hvor den økonomiske og sociale struktur i samfundet undergår hastige og voldsomme ændringer, har denne stabilitet imidlertid ytret sig som en stivhed, der har vanskeliggjort tjenestemandssystemets tilpasning til det moderne dynamiske samfund.

Da tjenestemandskommissionen blev nedsat i november 1965, fik den til opgave at udarbejde forslag til en revision af efterlønsystemet for statstjenestemænd og for folkeskolens og folkekirkenes tjenestemænd. Endvidere blev kommissionen anmodet om at fremkomme med forslag til løsning af andre problemer, som udviklingen siden 1958 havde gjort det ønskeligt at søge løst, således at spørgsmål af særlig karakter kunne udtages til forlods behandling og forslag til deres løsning fremsættes uden at afvente afslutningen af kommissionens øvrige arbejde.

Kommissionen måtte imidlertid opgive forlods at udtage visse særlig hastende lønstrukturproblemer til særskilt behandling, fordi det konstateredes, at selv om det vel ville være teknisk muligt at rette en-

kelte af skævhederne noget op, ville en sådan midlertidig og delvis løsning medføre, at den tilbageværende, ikke-reviderede del af lønsystemet blev belastet med nye skævheder.

Kommissionen fik herefter i maj 1966 et supplerende kommissorium, hvorefter det blev overdraget den at behandle spørgsmålene om den fremtidige ordning af tjenestemændenes løn- og andre ansættelsesvilkår som helhed.

Under kommissionens videre arbejde har man tillige ladet undersøge, hvorledes de principper for et nyt tjenestemandssystem, som kommissionen arbejdede med, kunne bringes til anvendelse på tjenestemænd i statens åndssvageforsorg og på det inden for børne- og ungdomsforsorgen beskæftigede personale, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår. Undersøgelserne har fået et positivt udfald, og der er herved åbnet mulighed for at løse påtrængende opgaver på disse områder.

I foråret 1968 afgav de under kommissionen nedsatte udvalg beretninger indeholdende bl. a. udkast til lov om statens tjenestemænd og lov om tjenestemandspension. Der blev tillige udarbejdet udkast til midlertidige bestemmelser om normering og klassificering.

En afslutning af kommissionsarbejdet viste sig imidlertid ikke mulig på dette tidspunkt. I august 1968 meddelte jeg derefter kommissionen, at regeringen i overensstemmelse med sine tidligere udtalte ønsker gerne så en tjenestemandreform gennemført så snart som muligt. Med henblik på at sikre folketinget bedst mulig tid til at behandle lovforslagene henstillede jeg, at kommissionen afgav betænkning omkring årsskiftet, for så vidt angik lov om statens tjenestemænd og lov om tjenestemandspension, idet det måtte skønnes, at arbejdet med disse to lovforslag kunne gøres færdigt til det nævnte tidspunkt. Samtidig henstillede jeg, at kommissionens arbejde med klassificering af tjenestemænd videreførtes, således at forslag til lov herom kunne

[**Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.**] forelægges folketinget med henblik på samtidig færdigbehandling af hele lovkomplekset, inden folketingsåret slutter.

Denne henstilling har kommissionen efterkommet, og den har i december 1968 færdiggjort arbejdet med lovudkast om tjenestemændenes fremtidige ansættelsesvilkår, herunder efterlønsordningen. I 1. del af kommissionens betænkning indeholdes udkast til lov om statens tjenestemænd med tilhørende bemærkninger, og i betænkningens 2. del er optaget udkast til lov om tjenestemandspension med bemærkninger. Eksemplarer af de 2 delbetænkninger er omdelt.

Jeg går herefter over til at omtale hovedpunkterne i de af kommissionen udarbejdede udkast vedrørende det fremtidige ansættelsessystem.

Kommissionen har hæftet sig ved, at det bestående tjenestemandssystem er af delvis lukket karakter, idet de lave aldersgrænser for indtræden i tjenestemandstilling i de talstærke lønningsklasser hovedsagelig kun giver mulighed for rekruttering af helt unge. Hertil kommer, at lønningsancienniteten først regnes fra antagelsen i statens tjeneste, idet der ikke er adgang til i en tjenestemands anciennitet at medregne forudgående beskæftigelse uden for staten. Det forhold, at en eventuel senere overgang til beskæftigelse uden for staten kun kan ske ved opgivelse af den væsentligste del af de oparbejdede pensionsrettigheder, har dernæst medvirket til at vanskeliggøre rekruttering på tjenestemandsbasis.

Dette system har naturligvis den fordel, at det skaber stabilitet i den offentlige forvaltning. Men i et samfund i vækst er den stivhed, som følger med det livsvarige tjenestemandforhold, ikke noget ubetinget gode, hverken for samfundet eller de ansatte. Dels hindres staten i at rekruttere fra grupper, der har erhvervet sig en værdifuld uddannelse eller erfaring uden for statstjenesten, dels må man anse den vekselvirkning mellem offentlig og privat virksomhed, der kunne være en følge af senere rekruttering til statstjenesten og hyppigere afgang til anden virksomhed fra statstjenesten, for gavnlige.

Den åbning af tjenestemandssystemet, som kommissionen — efter mit skøn med rette — påpeger som ønskelig, foreslås

dog kun delvis tilvejebragt ved gennemførelse af nye lovregler. Grunden hertil er, at tjenestemændenes ansættelsesvilkår på en række punkter agtes fastlagt ved aftaler med tjenestemandorganisationerne. Ved den senere omtale af forhandlingsrettens indhold gives en række eksempler herpå.

Et yderligere udtryk for ønsket om et mere åbent og smidigt tjenestemandssystem er forslaget om at give mulighed for at ansætte tjenestemænd på åremål. Der er behov for at tilføre tjenestemandssystemet øget smidighed gennem anvendelse af midlertidig ansættelse i visse stillinger. Bestemmelserne om åremålsansættelse udformes imidlertid på en måde, der letter de praktiske muligheder for at anvende denne ansættelsesform såvel på udefra kommende personer som på allerede ansatte tjenestemænd, der for en tid påtager sig særlige opgaver eller et særligt ansvar. Ad denne vej kan der tilføres tjenestemandssystemet større smidighed. Problemerne omkring åremålsstillingerne gør det imidlertid naturligt, at bestemmelserne herom senere træffes ved lov, der fastlægger, hvilke stillinger det drejer sig om, og de nærmere vilkår for ansættelserne.

Kommissionen har fremhævet, at tjenestemændenes i mange tilfælde meget snævre ansættelsesområder medfører, at der ikke er tilstrækkelig mulighed for at overflytte personale fra én styrelse til en anden og i visse tilfælde heller ikke for at ændre stillingernes arbejdsmæssige indhold i tilstrækkeligt omfang inden for samme styrelse. Systemet kan således være til hinder for en hurtig omlægning af organisationen og arbejdsgangen. Betænkningen fremhæver, at behovet for større omflyttelighed må påregnes at være stigende i de kommende år på baggrund af den stedfindende tekniske udvikling i forbindelse med rationaliseringer inden for den offentlige forvaltning.

Under hensyn til, at fastsættelsen af ansættelsesområdet er af væsentlig betydning for tjenestemændene, foreslås ansættelsesområderne ikke fastlagt ved lov, idet den nødvendige afvejning mellem statstjenestens behov og tjenestemændenes forpligtelser bør finde udtryk i aftaler. Kommissionen udtaler i denne forbindelse, at det vil være en hovedbetingelse for, at et nyt tjenestemandssystem kan fungere med

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] den fornødne smidighed, at ansættelsesområderne for samtlige tjenestemænd ikke afgrænses for snævert, og der peges samtidig på, at tjenestemandssystemets mulighed for at tilpasse sig den stedfindende udvikling er afhængig af, at der på en række områder sker en meget væsentlig udvidelse af bestående snævre ansættelsesområder.

Forslagene om at tilføre tjenestemandssystemet større smidighed og tilpasningsdygtighed rækker dog ud over selve ansættelsesområdet. De angår også spørgsmålet om adgang til at foretage ændringer i tjenestemandsstillingernes omfang og beskaffenhed.

Efter gældende ret har staten som arbejdsgiver adgang til også imod tjenestemandens ønske at ændre vedkommende tjenestemandsstillings omfang og beskaffenhed. Adgangen til ensidigt at ændre tjenestemandsstillingen er dog ikke ubegrænset. Hvis ændringen antager karakter af forflyttelse, kan tjenestemanden reagere ved at kræve sig afskediget med pension i stedet for at blive i den ændrede stilling. Det er værdifuldt, at retssystemet er således indrettet, at tjenestemændenes selvstændighed beskyttes. På den anden side må det erkendes, at den gældende forflyttelsesregel på en række områder meget kraftigt har understreget stivheden i tjenestemandssystemet. Forflyttelsesreglerne har besværliggjort de ændringer i administrationens opbygning, som dennes vækst og ændrede funktioner åbenbart kræver, i et videre omfang end nødvendigt af hensyn til tjenestemændenes beskyttelse.

Såvel af hensyn til tjenesten som til den enkelte tjenestemand bør det ved fremtidige ansættelser gøres så klart som muligt, hvilke ændringer en tjenestemand bør forudse, således at han kan indrette sig derefter. For at opnå dette resultat foreslås, at der i opslag og ansættelsesbreve angives to momenter, der tillægges vægt som grænse for de ændringer, som en tjenestemand må finde sig i, nemlig ansættelsesområde og stillingsbetegnelse. En tjenestemand må herefter som hovedregel tåle ændringer, der ikke forandrer hans ansættelsesområde, og som ligger inden for stillingsbetegnelsen, således som denne må forstås efter traditionel sprogbrug eller efter sin ordlyd.

Ændringer, som er en følge af den tekniske udvikling eller udviklingen i de samfundsmæssige vilkår, eller som skyldes administrative reformer, må tjenestemanden af finde sig med, når blot disse ændringer ikke går ud over den grænse, der ligger i ansættelsesområde og stillingsbetegnelse.

Af hensyn til tjenestemanden selv har man imidlertid fundet, at der burde fastsættes endnu en begrænsning. Den har man søgt at udtrykke ved ordet „passende“. En tjenestemand behøver herefter ikke at tåle ændringer, selv om de holder sig inden for ansættelsesområdet og stillingsbetegnelsen, når han efter en bedømmelse på grundlag af sådanne momenter som uddannelse, alder, helbredstilstand eller den sædvanlige opfattelse af status m. v. ikke kan siges at få en passende stilling.

Disse regler tager sigte på forandringer, som en tjenestemand må finde sig i inden for sit ansættelsesområde. Det forekommer imidlertid ikke ubetinget rimeligt, at en tjenestemand under alle omstændigheder skulle kunne vægre sig ved at overtage en lignende stilling i et andet ansættelsesområde. Især så længe ansættelsesområderne er relativt små, vil åbenbare behov for sådanne ændringer kunne forekomme.

For at imødekomme dette behov uden dog at træde tjenestemændene for nær er det foreslået, at en tjenestemand, når ændringer i forvaltningens organisation eller arbejdsform gør det nødvendigt, må finde sig i at overtage en anden passende stilling inden for et andet ansættelsesområde, dog kun hvis der foreligger samtykke fra et særligt nævn sammensat af repræsentanter for centralorganisationerne og administrationsrepræsentanter.

Forslagene åbner adgang for en betydelig smidiggørelse af vort nedarvede tjenestemandssystem, og jeg føler, at der er grund til at takke tjenestemandorganisationernes repræsentanter i kommissionen for deres fordomsfri holdning til disse centrale spørgsmål.

Ved de fremsatte forslag har man naturligvis hverken villet eller kunnet foretage ændringer i den beskyttelse, som tjenestemændene måtte nyde efter grundloven. Endvidere finder jeg grund til at understrege, at nyordningen kun skal gælde for fremtiden. Så længe en tjenestemand forbliver i

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] den stilling, hvortil han var udnævnt inden den nye tjenestemandsløvs ikrafttræden, bedømmes hans forhold efter de hidtil gældende regler.

Spørgsmålet om tjenestemændenes organisationsforhold og forhandlingsret er gjort til genstand for særlige overvejelser.

Statstjenestemændenes forhandlingsret udøves i dag gennem 3 i loven nævnte centralorganisationer, der er sammenslutninger af etatsorganisationer. Hertil kommer Danmarks Lærerforening, der reelt har status som centralorganisation.

Sammenslutningen i få centralorganisationer har betydet en forenkling af forhandlingsproceduren. Forudsetningen for, at tjenestemændenes løn- og ansættelsesvilkår kan fastsættes ved aftale i stedet for ved lov, må være, at forhandlinger af generel karakter for tjenestemændene også efter en revision af tjenestemandsløvgivningen føres med ganske få centralorganisationer. Disse må naturligvis åbne adgang for samtlige af loven omfattede statstjenestemænd og repræsentere et flertal af disse.

Kommissionen mener, at det bestående forhandlingsapparatur fortsatte smidige tilpasning til de nye krav, som udviklingen må forudses at stille, bedst opnås ved, at man ikke fastlåser organisationsstrukturen, men overlader til tjenestemandsoverorganisationerne at videreudvikle deres struktur på mest hensigtsmæssig måde. Det er herefter foreslået, at loven alene bemyndiger ministeren til at indgå en hovedaftale med tjenestemændenes centralorganisationer om fremgangsmåden ved indgåelse af aftaler og om regler for udøvelse af forhandlingsret i øvrigt.

Med hensyn til forhandlingsrettens indhold foreslås, at man forlader den formelt ensidige fastsættelse af tjenestemændenes løn- og andre ansættelsesvilkår. En række spørgsmål — særlig spørgsmål om lønniveau og klassificering, arbejdstidens længde, ferie, sygeløn og ydelser uden for den faste lønning — foreslås afgjort ved aftale med tjenestemændenes organisationer.

En følge heraf vil blive, at lovstoffets omfang begrænses meget betydeligt. Ved lov skal herefter fastsættes nogle grundlæggende almindelige regler om tjenestemænds ansættelse, afsked, rettigheder og pligter og

regler om forhandling og indgåelse af aftaler samt pensionsregler. Kommissionen har dog i et særligt kapitel i første delbetænkning angivet en række hovedsynspunkter vedrørende den fremtidige lønfastsættelse, herunder stedtillægsordningen.

Efter mit skøn har kommissionen på et realistisk grundlag overvejet den ordning, som bør finde anvendelse, hvis aftale ikke kan opnås om rammebeløb til generelle forbedringer eller om beløbets anvendelse. Det foreslås, at der i så fald skal fremsættes lovforslag til regulering af forholdene. Denne ordning er nødvendig, da man næppe kan have en ordning, hvorefter lønvilkår, f. eks. for tjenestemænd i forsvar, politi og fængselsvæsen, fastsættes under anvendelse af lignende procedureregler som på det private arbejdsmarked.

Enkelte spørgsmål vil dog ikke kunne afgøres ved aftale. Det gælder forhold, der bestemmes ved lov eller i henhold til lov eller angår forvaltningens opgaver, organisation eller personalebehov. Der vil dog selvsagt kunne finde forhandling sted også om disse forhold. Det kan i den forbindelse nævnes, at der nu er iværksat en undersøgelse af, i hvilket omfang gældende lovbestemmelser og andre retsregler begrænser muligheden for, at de ansatte kan udøve medbestemmelsesret eller medindflydelse på de områder, hvor aftale ikke kan indgås. Resultatet af undersøgelsen vil blive afgivet til et allerede nedsat udvalg angående revision af bestemmelserne om samarbejdsudvalg inden for staten.

Der har også i kommissionen fundet overvejelser sted om tjenestemændenes adgang til bibeskæftigelse og biindtægter. Disse overvejelser er baseret på to hovedsynspunkter, som må holdes ude fra hinanden.

Det første hovedsynspunkt er, at det under en ordning, hvor aflønningen i tjenestemandsstillingen fastsættes ved aftale, må blive afgørende, at der kan foretages klare afgrænsninger af de pligter, som hører til de forskellige stillinger. Sættes det som mål at placere tjenestemandslønningerne på et niveau, der er konkurrencedygtigt med lønningerne for tilsvarende stillinger uden for tjenestemandsområdet, bør der samtidig sigtes mod, at tjenestemandslønnen udgør det samlede arbejdsvederlag for udførelsen af de til tjenestemandsstillingen knyttede

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] normale pligter, herunder de hverv, der må betragtes som led i stillingen. Da tjenestemandsstillingernes nærmere indhold først efterhånden vil blive afklaret, vil der i en periode være behov for særlige overgangsregler.

Kommissionens andet hovedsynspunkt angår spørgsmålet om beskæftigelse ved siden af tjenestemandsstillingen. Man finder, at der ikke længere er rimelig grund til at opretholde den meget restriktive praksis over for tjenestemændene, som har præget den hidtidige ordning. Der er her lagt vægt på, at den gradvise nedsættelse af arbejdstiden gør det muligt for ansatte såvel i som uden for staten at varetage andre beskæftigelser, uden at det behøver at influere på hovedbeskæftigelsen.

Jeg er enig med kommissionen i, at en harmonisering med vilkårene for tilsvarende personalegrupper uden for tjenestemandsområdet er ønskelig, og at en tilsynspligt som foreslået kan træde i stedet for den bestående anmeldelsespligt. Tilsynspligten skal sikre, at udførelsen af andre hverv ikke går ud over arbejdet i tjenestemandsstillingen eller er uforenelig med kravene om agtelse og tillid i stillingen.

Jeg går herefter over til nærmere at omtale forslaget til lov om tjenestemandspension.

Dette lovforslag tager sigte på at fastlægge, hvilke rammer der fremtidig skal gælde for erhvervelse af pensionsrettigheder under tjenestemandsansættelse. Overvejelserne herom har været koncentreret om at søge pensionsstrukturen omformet sådan, at pensionsordningen falder i tråd med de principper, der er lagt til grund for det nye tjenestemandssystem, jeg har omtalt, og herved at skabe grundlag for mere tidssvarende forhold på pensionsområdet. I det følgende vil jeg gøre rede for hovedlinjerne i forslaget og herunder især pege på nogle af de hovedpunkter, hvor bestemmelserne adskiller sig fra den gældende lovgivning.

Bestemmelserne fastlægger under ét pensionsforholdene for tjenestemænd i staten, folkeskolen, folkekirken og ved folketinget, idet disse grupper af tjenestemænd også hidtil har været omfattet af ensartede pensioneringsregler. Det er lagt til grund, at pensionsordningen ligesom hidtil skal sigte

imod at sikre egenpension ved afsked, der skyldes alder, svagelighed eller anden tjenestemanden utilregnelig årsag, og at der endvidere må opretholdes pensionsgarantier til fordel for en afdød tjenestemandes nærmeste pårørende.

Inden for disse rammer fremtræder samhörigheden mellem virksomheden i tjenestemandsstilling og de efterlønsrettigheder, der opnås, stærkere end hidtil. Medens pensionsretten efter gældende lov først indtræder, når en tjenestemand har været fast ansat i tjenestemandsstilling i 5 år efter sit fyldte 30. år, og pensionsoptjeningen ligeledes først tager sin begyndelse fra dette tidspunkt, er det efter lovforslaget lagt til grund, at en tjenestemand bliver inddraget under pensionsordningen straks fra sin ansættelse. Samtidig foreslås pensionsoptjeningens forløb ændret sådan, at optjeningen tager sin begyndelse fra et nulpunkt og forøges trinvis sideløbende med tjenesten efter tjenestemandens fyldte 25. år. Herved skabes der forudsætning for at opnå et passende forhold mellem ansættelsestid og pensionsstørrelse, og på denne baggrund vil det ikke være nødvendigt at fastholde den nuværende lovgivnings bestemmelse om, at ansættelse i tjenestemandsstilling, der finder sted efter det fyldte 40. år, ikke giver ret til pension.

Reglerne om ret til egenpension ved aldersbetinget afsked bygger på, at der tænkes opretholdt en pligtig afgangsalder og en i forhold hertil lavere aldersgrænse, ved hvilken tjenestemanden kan forlange sig afskediget med pension.

Efter den gældende ordning har enhver tjenestemand pligt til at søge sin afsked fra udgangen af den måned, hvori han fylder 70 år, men for adskillige tjenestemandsstillinger gælder der særregler om afgangspligt ved en aldersgrænse under 70 års alderen. Da spørgsmålet om afgangspligtens indtræden har nær berøring med tjenestemændenes ansættelsesmæssige vilkår i øvrigt, og da der her kan være behov for en mere nuanceret ordning end hidtil, er det foreslået, at ministeren skal kunne indgå aftale med tjenestemændenes centralorganisationer om afgangspligtens indtræden inden for en nedre grænse ved det fyldte 60. år og en øvre grænse ved det 70. år.

For så vidt angår forudsætningerne for

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] adgangen til at forlange afsked med pension på grund af alder, medfører lovforslaget den ændring, at der gives tjenestemænd, for hvem den frivillige afgangsalder nu i almindelighed indtræder ved det 67. år, ret til sådan afsked fra udgangen af den måned, hvori de fylder 60 år. Der sker således en udvidelse af den tidsramme, inden for hvilken en tjenestemand kan vælge at lade sig pensionere. Som led i denne nyordning stilles forslag om, at der skal ske et fradrag i pensionen, når en tjenestemand på eget initiativ tager sin afsked efter at være fyldt 60 år, idet der efter de foreslåede bestemmelser afkortes et beløb for den tid, der står tilbage, indtil han fylder 67 år eller opnår den aldersgrænse under 67 år, der måtte være fastsat som pligtig afgangsalder for den pågældende stilling. Det er foreslået, at de nærmere retningslinjer for beregning af denne afkortning fastlægges ved aftale med tjenestemændenes centralorganisationer.

Også hvor det drejer sig om pensionering af helbredsmæssige årsager, baner lovforslaget vej for en ordning, der er mere nuanceret end den hidtidige.

Der er på dette område som en nydannelse foreslået indført bestemmelser om ret til en kvalificeret svagelighedspension, der kommer til anvendelse i de tilfælde, hvor en tjenestemand måtte blive afskediget før sit fyldte 60. år på grund af erhvervsevnedssættelse til en tredjedel eller derunder. Det særlige pensionsbehov, der foreligger i et sådant tilfælde, tilgodeses gennem bestemmelse om, at pensionen udbetales med beløb af samme størrelse som den pension, der ville være opnået, hvis den pågældende tjenestemand var forblevet i tjenesten, indtil han skulle have været afskediget på grund af alder. De lempelser, som denne ordning af pensionsforholdene for tjenestemænd, der bliver invalideret, er udtryk for, står bl. a. i forbindelse med de omflyttelighedsregler, der indgår i forslaget til ny tjenestemandsslov. Ved disse regler skabes der øget mulighed for at omplacere tjenestemænd, som af helbredsmæssige grunde er ude af stand til at fortsætte i den hidtidige tjeneste, men som desuagtet vil kunne udføre andet arbejde, således at behovet for at skride til afsked med svageligheds-

pension vil kunne mindskes. I øvrigt er forholdet det, at lovforslaget indeholder garantier imod, at bestemmelserne om kvalificeret svagelighedspension kommer til at påføre staten en uforholdsmæssigt stor pensionsrisiko. Bestemmelserne herom går ud på, at der skal kunne tages forbehold for et nærmere afgrænset tidsrum om, at afsked på grund af følger af en sygdomstilstand, hvis tilstedeværelse er konstateret ved ansættelsen, ikke medfører ret til kvalificeret pension.

Den særlige pensionsgaranti, der tilsikres tjenestemænd gennem reglerne om kvalificeret svagelighedspension, er ifølge forslaget uafhængig af, hvor lang tid den pågældende har haft ansættelse som tjenestemand. Det samme gælder retten til forhøjet pension, når afsked skyldes følger efter tilskadekomst under udførelsen af tjenesten. Derimod vil det være en forudsætning for at få udbetalt ordinær egenpension, hvad enten afsked finder sted på grund af alder, svagelighed eller anden utilregnelig årsag, at bestemte mindstekrav med hensyn til tjenestemandsansættelsens varighed er opfyldt. Det er her lagt til grund, at en tjenestemand for at være sikret adgang til ordinær egenpension i almindelighed skal have haft ansættelse på tjenestemandsvilkår i 10 år.

De hidtidige regler om enkepension er ved bestemmelserne om ægtefællepension foreslået ændret sådan, at retten til pension efter en afdød tjenestemand ustrækkes til også at gælde en mandlig efterlevende ægtefælle. Begrundelsen for denne nyordning ligger i, at mandlige og kvindelige tjenestemænd allerede er ligestillede, for så vidt angår de ansættelsesmæssige og lønmæssige vilkår, lige så vel som mandlige og kvindelige tjenestemænd har samme adgang til at oppebære egenpension. Hertil kommer, at udviklingen har medført, at gifte kvinder i stigende grad udfører selvstændigt erhvervsarbejde, og at dette forhold har fremkaldt et øget behov for pensionssikring til fordel for den anden ægtefælle. På denne baggrund finder jeg det rigtigt, at der nu tages skridt til at gennemføre pensionsmæssig ligestilling mellem mandlige og kvindelige tjenestemænd.

Jeg finder grund til at nævne, at der efter forslaget — i modsætning til, hvad

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.]
der er tilfældet efter gældende lov — ikke består nogen hindring for, at en efterlevende ægtefælle, der selv er tjenestemand eller tjenestemandspensionist, kan oppebære ægtefællepension samtidig med tjenestemandsløn eller egenpension. En anden afvigelse fra den bestående enkepensionsordning er, at det er forudsat, at der ved indgåelse af nyt ægteskab ikke sker indgreb i retten til at oppebære en allerede erhvervet ægtefællepension.

Lovforslaget tilgodeser desuden en afdød tjenestemands efterlevende børn gennem bestemmelserne om børnepension og medfører på dette område, at børnepension tilsikres i samme udstrækning, som der består privatretlig forsørgelsespligt over for børn. Herved opnås, at tjenestemands børn bliver ligestillet i pensionsmæssig henseende, hvad enten der er tale om børn i eller uden for ægteskab, og uden at der, som det er tilfældet efter gældende lov, skelnes mellem børn af mandlige og kvindelige tjenestemænd. Det er endvidere en nydannelse, at børnepension efter en afdød tjenestemand foreslås tillagt barnet som selvstændigt berettiget, således at retten til børnepension løsrives fra de vilkår, der er bestemmende for den eventuelle efterlevende ægtefælles pensionsmæssige stilling.

Til erstatning for de regler, der nu gælder om udtrædelsesgodtgørelse til en tjenestemand, der fratræder tjenesten uden at være berettiget til pension, foreslås indført bestemmelser, som sikrer ret til en senere forfaldende pension. Denne opsatte pension består af en pensionsydelse af samme størrelse som den pension, tjenestemanden har indtjent i forhold til pensionsalderen og den pensionsgivende lønningsindtægt på fratrædelsestidspunktet, og forslaget går ud på, at denne pensionsydelse kommer til udbetaling fra det 67. år eller i tilfælde af indtrædende erhvervsudygtighed. Endvidere indebærer retten til opsat pension, at der ved død sikres ægtefællen og efterlevende børn under 18 år pensionsrettigheder.

Denne del af forslaget må ses i sammenhæng med bestræbelserne for at tilvejebringe en højere grad af bevægelighed inden for tjenestemandssystemet, idet reglerne vil gøre det muligt at forlade tjenesten, uden at en væsentlig del af de indtjente

pensionsrettigheder herved går tabt. Efter de gældende regler består en tjenestemands udtrædelsesgodtgørelse af et beløb, der fastsættes med udgangspunkt i de pensionsbidrag, der er indeholdt under ansættelsen. Ved at anvende de indeholdte pensionsbidrag som grundlag for beregningen haves der imidlertid ikke nogen sikkerhed for, at den opnåede godtgørelse står i passende forhold til værdien af det pensionsgode, som må opgives i forbindelse med fratræden. I modsætning hertil medfører lovforslagets bestemmelser, at den opnåede pensionsstatus på fratrædelsestidspunktet bevares under den form, at der sikres den fratrådte tjenestemand ret til at udnytte den pension, der faktisk er optjent under den tilbagelagte tjeneste, når en pensioneringssituation senere hen kommer til at foreligge.

Grundlaget for beregning af de pensionsbidrag, der tilbageholdes ved udbetaling af tjenestemandsløn, er i tidens løb undergået adskillige ændringer.

Efter det foreliggende lovforslag er det forudsat, at forpligtelsen til at svare selvstændigt bidrag til tjenestemandspensionsordningen bortfalder. Dette må ses på baggrund af, at der efter den hidtidige ordning ikke består nogen indre sammenhæng mellem pensionsbidraget og værdien af den pension, en tjenestemand opnår. Man vil derfor kunne ophæve forpligtelsen til at svare tjenestemandspensionsbidrag, uden at dette medfører nogen reel ændring af tjenestemændenes lønmæssige stilling eller af de efterlønmæssige forhold. Hertil kommer, at man ved at afskaffe bidragsforpligtelsen opnår en væsentlig forenkling og administrative besparelser, idet en række funktioner, der knytter sig til beregning af bidrag og pensionsbidragsoverførelse ved stillingsskifte m. m., herved gøres overflødig.

Jeg vil dog gerne bemærke, at det i tidens løb utvivlsomt har været af betydning for bedømmelsen af tjenestemandspensionsordningen, at den har været indrettet således, at udgifterne delvis er blevet bekostet af tjenestemændene selv, og at det på denne baggrund vil være forståeligt, hvis tanken om afskaffelse af tjenestemandspensionsbidraget måtte fremkalde visse følelsesmæssige betragtninger. Men da forholdet, som jeg har nævnt, er det, at bidragsforpligtelsen

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] er uden reel betydning for byrdefordelingen og desuden er medvirkende til at gøre pensionsordningens forvaltning unødigt kompliceret, har jeg anset det for rigtigt at tage skridt til at fjerne pensionsbidraget. Denne forenkling medfører ikke nogen udgiftsforøgelse for staten.

Spørgsmålet om tjenestemandspensionernes størrelse hører, som jeg allerede har nævnt, til de emner, der endnu behandles i tjenestemandskommissionen.

I problemstillingen omkring tjenestemændenes efterlønmæssige forhold indgår desuden som et centralt led spørgsmålet om en nyordning af forholdet mellem tjenestemandspension og pensionerne efter de sociale pensionslove. I forbindelse med gennemførelsen af lønnings- og pensionsloven af 1958 blev tjenestemændene inddraget under den folkepensionsordning, der indførtes i 1956. Tjenestemænd og tjenestemandspensionister fik herefter adgang til på linje med andre borgere at oppebære folkepensionens mindstebeløb, som de hidtil havde været afskåret fra at modtage, og tjenestemandspensionerne blev ved lovens nyordning afpasset under hensyntagen til denne pensionsadgang.

Siden da er der sket en betydelig udvikling på sociallovgivningens område. De reformer, der her er gennemført, omfatter bl. a. indførelse af fuld ikke-indkomstreguleret folkepension, der, efter at en overgangsordning har virket siden 1965, vil være gældende fuldt ud fra 1. april 1970, en væsentlig forbedring af den offentlige invalidepension samt etablering af en tilægspensionsordning for lønmodtagere.

Jeg forventer, når tjenestemandskommissionens indstilling i betænkningens 3. del foreligger, at kunne stille forslag om en form for samordning mellem tjenestemandspension og sociale pensioner, der vil gøre det muligt at skabe forudsætning for en videregående integration af ydelserne efter de sociale pensionslove, samtidig med forslag til udfyldning af de bestemmelser, der skal danne grundlaget for fastsættelsen af pensionsbeløb.

Jeg agter ligeledes senere at fremsætte forslag til de overgangsbestemmelser, der må indføres i pensionsloven.

Kommissionen har tilsluttet sig forslag om, at tjenestemænd i folkeskolen og folkekirken søges inddraget under samme lov som statens tjenestemænd. Jeg kan i denne forbindelse nævne, at der som bilag til første delbetænkning er optaget udkast fra undervisningsministeriet og kirkeministeriet til særbestemmelser om tjenestemænd i folkeskolen og folkekirken i forbindelse med disse grupper inddragelse under loven om statens tjenestemænd.

For så vidt angår tjenestemænd under statens åndssvageforsorg og personale ansat på tjenestemandslignende vilkår inden for børne- og ungdomsforsorgen, vil jeg gerne fremhæve kommissionens understregning af, at det vil være rimeligt at åbne mulighed for, at disse personalegrupper opnår medindflydelse ved indgåelsen af generelle aftaler om løn- og andre ansættelsesvilkår. I det fremsatte lovforslag indgår en ophævelse af bestående lovmæssige hindringer for, at disse personalegrupper og andre tilsvarende grupper slutter sig sammen med statstjenestemandsgorganisationer. Herved vil der blive skabt forudsætninger for de nødvendige realitetsdrøftelser mellem organisationerne, og som resultat heraf vil der forhåbentlig kunne tilvejebringes en for parterne tilfredsstillende ordning.

Det ligger mig på sinde at understrege til sidst, at de fremsatte 2 lovforslag kun er dele af en helhed. Kommissionsarbejdet fortsætter med henblik på udarbejdelse af udkast til midlertidige bestemmelser vedrørende tjenestemandslønningernes fastsættelse ved reformens iværksættelse og til stillingernes indplacering i lønssystemet samt til fastlæggelsen af de fremtidige tjenestemandspensioner og samordningen med den sociale pensionslovgivning.

Når jeg i august 1968 foreslog kommissionen at afgive delbetænkninger, var det, fordi de spørgsmål, der behandles i de to første dele, er af så stort et omfang og så principiel en karakter, at det ville være ønskeligt, om folketinget havde bedst mulig tid til at overveje disse spørgsmål.

Jeg var klar over, at der kun ville blive tale om brudstykker af et mønster, og kommissionen har da også understreget, at der ved afgivelsen af delbetænkninger ikke er mulighed for en mere sammenfattende

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] vurdering af den fremtidige tjenestemandsoverordning. En endelig stillingtagen til de fremsatte lovforslag må afvente kommissionsarbejdets afslutning. Kommissionen forudsætter derfor, at gennemførelse af ny tjenestemandsoverordning ikke finder sted, forinden der er opnået fornøden tilslutning i kommissionen til udkast vedrørende de resterende spørgsmål, således at der er tilvejebragt grundlag for en stillingtagen til alle spørgsmål under ét.

Hermed skal jeg anbefale de foreliggende lovforslag til folketingets velvillige behandling.

Indenrigsministeren (Poul Sørensen): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme.*

Den gældende ejendomsskatte-lovs regler er i et vist omfang forskellige for købstæder og sognekommuner. Ved den nye lov om kommunernes styrelse, der træder i kraft den 1. april 1970, ophæves imidlertid sondringen mellem de to kommunegrupper, og i overensstemmelse hermed tilsigter nærværende lovforslag fra nævnte tidspunkt at regne at indføre ensartede regler for samtlige primærkommuner på den kommunale ejendomsbeskatnings område.

Endvidere indeholder forslaget, for så vidt angår tidspunktet for fremsættelsen af størrelsen af udskrivningen af grundskyld, de ændringer, der nødvendiggøres af, at fristen for vedtagelsen af de kommunale budgetter fremrykkes til den 1. oktober i forbindelse med kildeskatteordningens indførelse. Endelig indeholder lovforslaget visse mindre ændringer, hvorom henvises til de enkelte bestemmelser i forslaget og de dertil knyttede bemærkninger.

Med disse ord skal jeg tillade mig at anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Endvidere skal jeg herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om indfødsrets meddelelse.*

Forslaget er udarbejdet efter de samme retningslinjer som de 2 lovforslag om indfødsrets meddelelse, som jeg har fremsat tidligere i dette folketingsår, og som blev gennemført ved love af 13. november og 11. december 1968. Disse to love omfattede henholdsvis 448 og 254 personer, mens det nu fremsatte forslag omfatter 242 personer. Jeg må dog forbeholde mig senere ved et ændringsforslag at stille forslag om, at der meddeles dansk indfødsret til yderligere et antal personer, hvis ansøgninger endnu ikke er blevet færdigbehandlet i indenrigsministeriet.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje folketings velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om diplomatisk forbindelse med Nordvietnam [af Gert Petersen m. fl.]

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XVIII) findes i tillæg A. sp. 3357, fremsættelsen i tidenden sp. 2741).

Sagen sattes til forhandling.

Udenrigsministeren (Poul Hartling): Inden jeg kommenterer socialistisk folkepartis forslag, ønsker jeg at fremsætte enkelte mere generelle betragtninger om den politik, som den danske regering — og hermed tænker jeg både på den tidligere og på den nuværende regering — har fulgt i Vietnamspørgsmålet.

Igennem en årrække har det været et led i dansk udenrigspolitik at arbejde for fred i Vietnam og for det vietnamsiske folks mulighed for uden fremmed indblanding at afgøre sin skæbne selv. Den danske rege-